

Ruimte geven aan een gezonde leefomgeving
Startnotitie Gezonde Leefomgeving

Leeswijzer

Leeswijzer

Voor u ligt de startnotitie 'Ruimte geven aan een gezonde leefomgeving'. Hierin stellen Gedeputeerde Staten vier uitgangspunten vast om een gezonde en veilige fysieke leefomgeving (kortweg: gezonde leefomgeving) medebepalend te laten zijn, bijvoorbeeld bij het nemen van ruimtelijke beslissingen. Wij leggen deze uitgangspunten voor aan Provinciale Staten ter besluitvorming.

Bij deze startnotitie horen twee informatiebladen: een informatieblad Gezonde Leefomgeving en een informatieblad over de Omgevingswet. In het eerste informatieblad geven we een overzicht van de wetenschappelijke inzichten die als basis hebben gediend voor deze notitie. Het tweede informatieblad biedt inzicht in de verantwoordelijkheden die de Omgevingswet regelt en de mogelijkheden die wij hebben om de fysieke leefomgeving te beschermen en te verbeteren.

Deze startnotitie bouwt voort op het concept Ruimtelijk Voorstel voor de provincie Noord-Holland, waarin al een belangrijke voorzet wordt gedaan om gezondheid zwaarder te laten meewegen bij het nemen van ruimtelijke beslissingen.

Deze startnotitie is het startpunt van beleidsontwikkeling voor een gezonde leefomgeving.

Inleiding

Inleiding

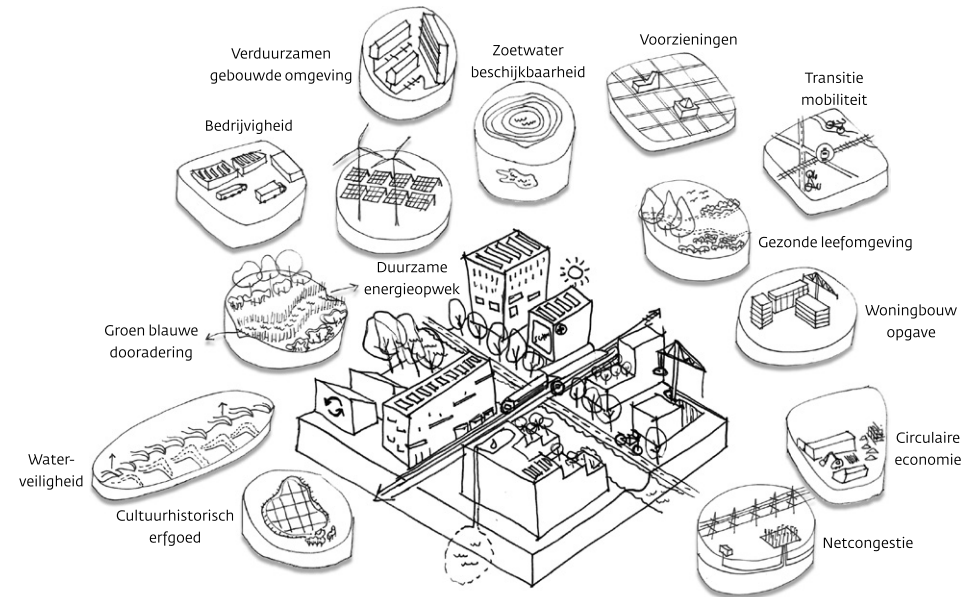
Noord-Holland kent een grote diversiteit aan landschappen en is terecht trots op haar mooie, vitale steden en dorpen. Er is volop werk en er zijn veel mogelijkheden om de natuur op te zoeken en te recreëren. Maar juist deze kwaliteiten staan onder druk, omdat we te veel willen op te weinig vierkante meters.

De opgaven zijn enorm. Er moeten heel veel woningen gebouwd worden. De industrie, de agrisector en andere vormen van bedrijvigheid hebben ruimte nodig. De energietransitie moet 'fysiek landen' en ook voor klimaatadaptatie moet voldoende plek komen (denk aan de komst van hoogwatergebieden en overlooppolders). Daarbovenop hebben we als provincie de taak om mobiliteit mogelijk te maken. Nu en in de toekomst, en wel zo duurzaam en gezond mogelijk (bijvoorbeeld via fietspaden en openbaar vervoer). Verder ligt binnen onze provincie de nationale luchthaven Schiphol. En dan is er nog een partij die geen stem heeft, maar het wel verdiend om 'gehoord' te worden: de natuur, ook die moet zich kunnen blijven ontwikkelen (zie ook Afbeelding 1).

De slag om de ruimte leidt ertoe dat bijna elk vrij plekje in onze provincie wordt benut: van de ruimte die milieunormen bieden om schadelijke stoffen uit te stoten, wordt maximaal gebruik gemaakt. Dat is zorgwekkend, zeker als je bedenkt dat deze milieunormen geen garantie bieden voor een gezonde leefomgeving. De uitstoot van bedrijven en verkeer kunnen namelijk voldoen aan alle milieunormen, terwijl omwonenden tóch gezondheidsklachten ontwikkelen (denk aan stress, slechte nachtrust, hart- en vaatziekten). En zo kan het gebeuren dat de milieunormen in Noord-Holland nauwelijks worden overschreden, terwijl het zuidelijk deel van onze provincie oranje rood kleurt op de landelijke kaart met gezondheidsrisico's van het RIVM.

Naast de blootstelling aan schadelijke stoffen kunnen inwoners ook hinder ervaren door geluid, stank en (grof)stof. Dit speelt bijvoorbeeld in de IJmondregio¹, maar ook op andere plaatsen in Noord-Holland en langs drukke wegen. Onderzoek wijst uit dat ook hinder gezondheidsschade kan veroorzaken. Zie ook het informatieblad Gezonde Leefomgeving.

Decennialang stond in onze provincie het economisch belang voorop. Pas daarna werd gekeken naar andere belangen, zoals gezondheid. De mensen die wonen in de buurt van zware industrie (zoals Tata Steel), langs drukke wegen of in de buurt van Schiphol kunnen erover meepraten. Dat wonen, wegen en industrie zo dicht tegen elkaar aan zijn gekropen,

Afbeelding 1: Verbeelding van de opgaven voor de ruimtelijke ontwikkeling, uit het Ruimtelijk Voorstel.

leidt inmiddels tot maatschappelijke spanningen. Inwoners worden mondiger. In rond Nederlands: ze pikken het niet langer. Ook bedrijven laten van zich horen: door de maatschappelijke druk voelen ze zich beperkt in hun bewegingsruimte, wat ook weer begrijpelijk is. Als gevolg van deze ontwikkelingen wordt er een steeds groter beroep gedaan op overheden om gezondheid voorop te zetten én om bedrijven voldoende ruimte te geven.

Kortom: om de ruimtelijke ontwikkeling in goede banen te leiden, is ander beleid nodig. Niet een beetje meer van hetzelfde, of iets naar links of naar rechts. Nee, een écht andere aanpak is nodig, waarbij de gezonde leefomgeving meer bepalend is. Dat vergt moed, want de uitvoering van dit beleid leidt tot scherpe keuzes. De keuze voor het één gaat immers ten koste van het ander.

Het besef dat het anders moet, is bij de provincie aanwezig. Niet voor niets doet het concept Ruimtelijk Voorstel, dat vanuit ruimtelijk perspectief een beeld geeft van de opgaven waarvoor we staan, een belangrijke aanzet om gezondheid zwaarder te laten meewegen bij het nemen van ruimtelijke beslissingen.

De urgentie voor de provincie Noord-Holland om dit nieuwe beleid juist nu te gaan ontwikkelen is groot. De komende periode worden meerdere besluiten genomen die grote impact hebben op de fysieke ruimte. Bijvoorbeeld het aanwijzen van grote woningbouwlocaties. Deze besluiten zijn niet meer terug te draaien.

¹ De bijdrage van Tata Steel Nederland aan de gezondheidsrisico's van omwonenden en de kwaliteit van hun leefomgeving, RIVM, 2023.

Wat wij vastleggen in deze startnotitie

Wat wij vastleggen in deze startnotitie

Met deze startnotitie stellen wij, Gedeputeerde Staten, vier uitgangspunten vast. Dat doen we in de vorm van stellingen die we bewust scherp hebben geformuleerd. Bij het opstellen van de uitgangspunten hebben we ons laten leiden door drie vragen:

- Wat zijn onze kerntaken (waar hebben wij een verantwoordelijkheid als bevoegd gezag)?
- Waar kunnen we de meeste invloed uitoefenen (uitgaande van onze bevoegdheden en wettelijke instrumenten)?
- Waar kunnen we de meeste winst boeken om de leefomgeving gezonder te maken?

Wij stellen de volgende vier uitgangspunten vast:

1. Een gezonde en veilige fysieke leefomgeving verankeren we stevig in onze ambities voor de fysieke leefomgeving.
2. Een gezonde en veilige fysieke leefomgeving is van groot belang in onze rol als bevoegd gezag voor industrie en als beheerder van provinciale (vaar)wegen. Dat betekent dat we ons instrumentarium (waaronder U&H-taken) optimaal inzetten: daar waar we de grootste gezondheidswinst kunnen behalen.
3. Gezondheid is voor ons medebepalend bij de inrichting van de fysieke leefomgeving, Daarom is het voor ons niet vanzelfsprekend om de beschikbare milieuruimte automatisch op te vullen.
4. Vanuit onze ambities voor een gezonde leefomgeving, nemen we als provincie een actievere rol in bij de inrichting en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

Graag lichten wij deze uitgangspunten toe.

1 Een gezonde en veilige fysieke leefomgeving verankeren we stevig in onze ambities voor de fysieke leefomgeving.

De provincie Noord-Holland is wettelijk verplicht om medeverantwoordelijkheid te nemen voor de bescherming van de fysieke leefomgeving én deze omgeving doelmatig te benutten voor maatschappelijke behoeften. Dit is vastgelegd in artikel 21 van de Grondwet² en overgenomen in artikel 1.3 van de Omgevingswet. Deze wet is gericht op:

- 'het bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook gezien de intrinsieke waarde van de natuur.
- het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving voor de vervulling van maatschappelijke behoeften.'

² De zorg van de overheid is gericht op de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu.

Op grond van de Omgevingsvisie NH2050 streven wij de volgende ambitie na voor een gezonde en veilige fysieke leefomgeving:

De provincie beschermt een gezonde en veilige fysieke leefomgeving en verbetert deze waar mogelijk.

We vertalen deze hoofdambitie in twee deelambities, aansluitend bij onze rol als bevoegd gezag voor industrie, beheerder van (vaar)wegen en ruimtelijk ordenaar:

1. Minder uitstoot: vermindering van schadelijke uitstoot naar lucht, water en bodem bij milieubelastende activiteiten.
2. Minder blootstelling en hinder:
 - 2a. Vermindering van de blootstelling van inwoners aan schadelijke stoffen in lucht, water en bodem.
 - Lucht: we willen zo snel mogelijk voldoen aan de meest recente WHO-richtlijnen voor luchtkwaliteit (uiterlijk in 2050).
 - Water: we willen zo snel mogelijk voldoen aan de Kaderrichtlijn Water binnen Noord-Holland (uiterlijk in 2027).
 - Bodem: we willen voldoen aan de landelijke wet- en regelgeving voor stikstofreductie. Daarnaast willen we zo snel mogelijk de bodemverontreinigingsproblematiek beheersen (uiterlijk in 2030).
 - 2b. Vermindering van hinder door geur, geluid en (grof)stof:
 - We onderzoeken hoe we de ambitie om hinder te verminderen het beste kunnen verwoorden. Het is goed mogelijk dat dit leidt tot een kwalitatieve doelstelling of dat er doelen (grenzen) komen die zijn toegesneden op bijvoorbeeld cumulatie of piekbelasting.

Wat we meenemen bij het uitwerken van de ambities

Het formuleren van kwantitatieve doelen (grenswaarden) lijkt op het eerste gezicht meer voor de hand te liggen. Maar bij hinder door geur, geluid en (grof)stof stuit dat op praktische problemen. Voor geur en (grof)stof bestaan namelijk geen landelijke of Europese normen, of gezondheidkundige advieswaarden. Voor geur hebben we weliswaar een provinciaal toetsingskader. Maar we weten dat daarbinnen hinder plaatsvindt (zie het klachtenloket van de OD NKZG en de GGD Gezondheidsmonitor). Voor geluid zijn wel landelijke normen, maar ook daarbinnen kan gezondheidsschade optreden.

De vraag 'wanneer is een leefomgeving gezond genoeg?' is eenvoudig gesteld maar moeilijker te beantwoorden. Het is een vraag waar een praktisch (technisch) antwoord voor nodig is, maar ook een politiek antwoord. Want het gaat er niet alleen om of we bijvoorbeeld een

uitvoerbare norm kunnen ontwikkelen voor hinder. Maar ook om de vraag hoeveel hinder we acceptabel vinden. Om de vraag 'wanneer is een leefomgeving gezond genoeg?' beter te kunnen beantwoorden, gaan we onze kennispartners en medeoverheden raadplegen.

Beleidsambities voor water en bodem bepalen we op een later moment met het beleidsuitgangspunt 'Water en Bodem Sturend' in bijvoorbeeld de uitwerking van het Ruimtelijk Voorstel. Daarom gaan we in deze startnotitie uit van de landelijke wet- en regelgeving voor water en bodem en het beheersen van de bodemverontreiniging.

Tot slot constateren we dat de ambitie voor een gezonde leefomgeving in de Omgevingsvisie heel 'hoog over' is. Het verdient aanbeveling om bij beleidsontwikkeling ook te onderzoeken in hoeverre de ambitie voor een gezonde leefomgeving in de Omgevingsvisie aangescherpt of aangevuld kan worden. Op die manier wordt het belang van gezonde leefomgeving beter geborgd in onze ambities en hiermee de grondslag van ons beleid versterkt.

2 Een gezonde en veilige fysieke leefomgeving is van groot belang in onze rol als bevoegd gezag voor industrie en als beheerder van provinciale (vaar)wegen. Dat betekent dat we ons instrumentarium (waaronder U&H-taken) optimaal inzetten: daar waar we de grootste gezondheidswinst kunnen behalen.

De provincie Noord-Holland zet zich in voor een gezonde leefomgeving. Dat doen we onder meer vanuit onze rol als bevoegd gezag voor de industrie en als beheerder van provinciale (vaar)wegen. Hiertoe benutten we onze instrumenten, zoals de uitvoerings- en handhavingstaken (U&H-taken³).

We sluiten aan bij bestaand beleid

In het coalitieakkoord 'Verbindend vooruit' staat onder meer: *'we versterken de handhaving en besteden extra aandacht aan bedrijven die de grootste impact hebben op de leefomgeving en de gezondheid. Hiervoor stellen we ook extra middelen beschikbaar'*. In onderlinge samenhang met andere uitgangspunten is 'het maken van positieve impact op gezondheid van inwoners' nadrukkelijk een doel van de inzet van de instrumenten van de provincie, zoals de U&H-taken. Dit is in lijn met de Omgevingsvisie NH2050 en de aanbevelingen uit het rapport 'Industrie en omwonenden' van de Onderzoeksraad voor Veiligheid⁴. En het sluit aan op het EU-Zero Pollution Actieplan⁵, waarbij het doel is om in 2050 lucht- bodem- en waterverontreiniging te hebben teruggebracht tot een niveau dat niet schadelijk is voor mens en natuur en waarbij het aanpakken van vervuiling aan de bron centraal staat.

3 Voorheen werden dit vergunning-, toezicht- en handhavingstaken genoemd.

4 Onderzoeksraad voor Veiligheid (2023), Industrie en Omwonenden.

5 Zie verder https://environment.ec.europa.eu/strategy/zero-pollution-action-plan_en

Hoe?

De provincie kan – binnen de reikwijdte van de bestaande wet- en regelgeving – nader provinciaal beleid opstellen om de fysieke leefomgeving adequaat te beschermen en te benutten voor maatschappelijke opgaven. De industriële bedrijven voor wie wij het bevoegd gezag zijn, zijn door hun aard en omvang vaak vervuilend en kunnen daarmee een grote invloed hebben op de leefomgeving. Bij de uitvoering van onze U&H-taken moeten we prioriteiten aanbrengen: niet elk bedrijf 'krijgt' dezelfde inzet. Grote, complexe bedrijven vragen meer aandacht dan meer standaard bedrijven. Ook is er vaak specialistische kennis van een omgevingsdienst vereist om de taken bij deze bedrijven goed uit te voeren. Prioriteren gaat ervoor zorgen dat we op die plekken waar de meeste gezondheidswinst te boeken is de uitstoot meer beperken, vergunningen sneller aanpassen en intensiever toezicht houden en handhaven.

Prioriteren mag

De Omgevingswet biedt ook daadwerkelijk mogelijkheden om te prioriteren, zo blijkt uit onderzoek van het bureau KokxDeVoogd in opdracht van de provincie⁶. De bescherming en benutting van de fysieke leefomgeving wordt voor een belangrijk deel geregeld door Europese richtlijnen en nationale wet- en regelgeving. Dit noemen we de wettelijke basis⁷. Hieraan moet altijd worden voldaan. Maar overheden – ook de provincie – kunnen verdergaan. Veel wetgeving biedt namelijk beleids- en beoordelingsruimte. Die ruimte kan bedoeld zijn om in specifieke situaties beschermend op te treden of om specifieke opgaven in de fysieke leefomgeving mogelijk te maken. De Onderzoeksraad voor Veiligheid roept in haar rapport 'Industrie en omwonenden' overheden op om gebruik te maken van deze mogelijkheid tot maatwerk.

Ook bij het verkeer prioriteren we op de gevolgen op de leefomgeving. Het is immers niet mogelijk om op alle locaties de problemen in een keer op te lossen. Hierin leggen we verbinding met de werkwijze van de investeringsstrategie voor de Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi)⁸.

6 KokxDeVoogd en SPPS Consultants (2024), Nota Uitvoering & Handhaving 2024. Adviesdocument. Opdrachtgever Provincie Noord-Holland.

7 Overeenkomstig de 'Handreiking Outcome-gericht werken: samenspel tussen provincies en omgevingsdiensten' van TwynstraGudde/SPPS (2023) wordt de wettelijke basis domein 1 genoemd. Het benutten van de beschikbare ruimte in wet- en regelgeving valt onder domein 2. De term domein 3 wordt gehanteerd als sprake is van bovenwettelijke inzet van U&H-expertise. Hier vallen beleidsdoelen onder waar nog geen wettelijke verplichting voor bestaat. De adviesfunctie van een omgevingsdienst valt bijvoorbeeld onder dit domein.

8 In de iNHi zijn alle provinciale wegtrajecten geprioriteerd naar de grootste opgaven in het kader van de ambities op de brede mobiliteitsdoelstellingen. De meest urgente ambities voor de huidige collegeperiode zijn gezonde leefomgeving, verkeersveiligheid op wegen en fietspaden en de doorstroming van het wegverkeer en het openbaar vervoer.

Gevolgen van deze keuze

Door ons (U&H)-instrumentarium gericht in te zetten boeken we milieuwinst, doordat de uitstoot vanuit de industrie afneemt. Hierbij is het wel belangrijk om bedrijven goed uit te leggen waarom wij sturen op uitstootbeperking, waarom we prioriteren en hoe wij dit doen. Dit vergroot het begrip en de betrokkenheid van bedrijven voor de keuzes die we maken voor een gezonde leefomgeving.

Concreet voor een schonere industrie

Het rapport van KokxDeVoogd noemt de volgende mogelijkheden om, vanuit onze rol als bevoegd gezag voor de industrie, het U&H-instrumentarium optimaal in te zetten (uiteraard binnen de geldende wet- en regelgeving):

- **Scherper vergunnen:** het verminderen van bronemissies door zo scherp mogelijk te vergunnen. Hierdoor mag een verontreinigende bron minder schadelijke stoffen uitstoten.
- **Gerichter actualiseren van vergunningen:** de wet schrijft voor dat het bevoegd gezag regelmatig moet beoordelen of de voorschriften van een vergunning nog toereikend zijn. De wet zegt echter niet hoe een actualisatie moet worden uitgevoerd. Hier ligt ruimte voor de provincie om omgevingsdiensten richting te geven. Het gericht actualiseren van vergunningen draagt bij aan een vermindering van de bronemissies en heeft hiermee impact op de fysieke leefomgeving.
- **Invulling van prioritering bij uitvoering en handhaving:** de provincie kan de omgevingsdiensten vragen om bij de uitvoering en handhaving in sommige gevallen intensiever (met meer capaciteit) te toetsen en eerder op te treden. Bijvoorbeeld bij milieubelastende- en bodemactiviteiten met schadelijke uitstoot naar lucht, water en bodem en bij activiteiten met grote kans op hinder van geur, geluid en (grof)stof. Daarnaast is het een optie om meer gebiedsgericht te werken: een milieubelastende activiteit in een gebied dat toch al een hoge gezondheidsdruk heeft, kan net de emmer doen overlopen. In zo'n geval kunnen we de omgevingsdienst vragen om intensiever te toetsen en eerder op te treden.

Ons antwoord op meer verkeer

De ruimtelijke ontwikkelingen leiden ook tot grotere verkeersstromen. Door in te zetten op de mobiliteitstransitie willen we deze groei dempen. Dit is niet alleen noodzakelijk voor het bereikbaar houden van Noord-Holland, maar ook voor een gezonde leefomgeving. We gaan de landelijke wetgeving voor geluidproductieplafonds (GPP's) implementeren, die een harde grens stellen aan toegestane geluidsniveaus langs provinciale wegen. Daarbij wordt begin volgend jaar (2025) het nieuwe Actieplan Geluid 2024-2028 vastgesteld. Dit moet leiden tot minder overlast van wegverkeer op provinciale wegen.

3 Gezondheid is voor ons medebepalend bij de inrichting van de fysieke leefomgeving. Daarom is het voor ons niet vanzelfsprekend om de beschikbare milieuruimte automatisch op te vullen.

Milieunormen garanderen geen gezonde leefomgeving

Zoals eerder opgemerkt: het voldoen aan milieunormen wil niet zeggen dat de omgeving gezond is voor bewoners. De wettelijke grenswaarden (opgenomen in de wet- en regelgeving) zijn meestal een compromis: wat is economisch en technisch haalbaar en wat is vanuit gezondheidsoogpunt wenselijk? De advieswaarden van de World Health Organization (WHO) voor bijvoorbeeld lucht en verkeersgeluid vormen een betere basis: deze zijn wél opgesteld met gezondheid als uitgangspunt⁹. De verwachting is dan ook dat onze nationale normen (bijvoorbeeld voor luchtkwaliteit) meer in lijn worden gebracht met deze WHO-advieswaarden.

Ook om een andere reden bieden de milieunormen onvoldoende garantie op een gezonde leefomgeving. De normen houden onvoldoende rekening met cumulatie (het effect van de optelsom van uitstoot door verschillende bronnen in een gebied, die elk afzonderlijk wel binnen de normen blijven maar tezamen een probleem kunnen geven) en piekbelasting (een situatie waarin de uitstoot tijdelijk veel hoger ligt dan normaal). Zie bijvoorbeeld Afbeelding 2 voor een beeld van de gestapelde milieugezondheidsrisico's van luchtkwaliteit en geluidshinder.

Het recente rapport 'Industrie en omwonenden' van de Onderzoeksraad voor Veiligheid stelt dan ook dat een gezonde leefomgeving nog steeds niet is gegarandeerd, zelfs als de provincie alles doet wat het kan doen als bevoegd gezag en overal aan de geldende normen wordt voldaan.

De druk op de ruimte is enorm

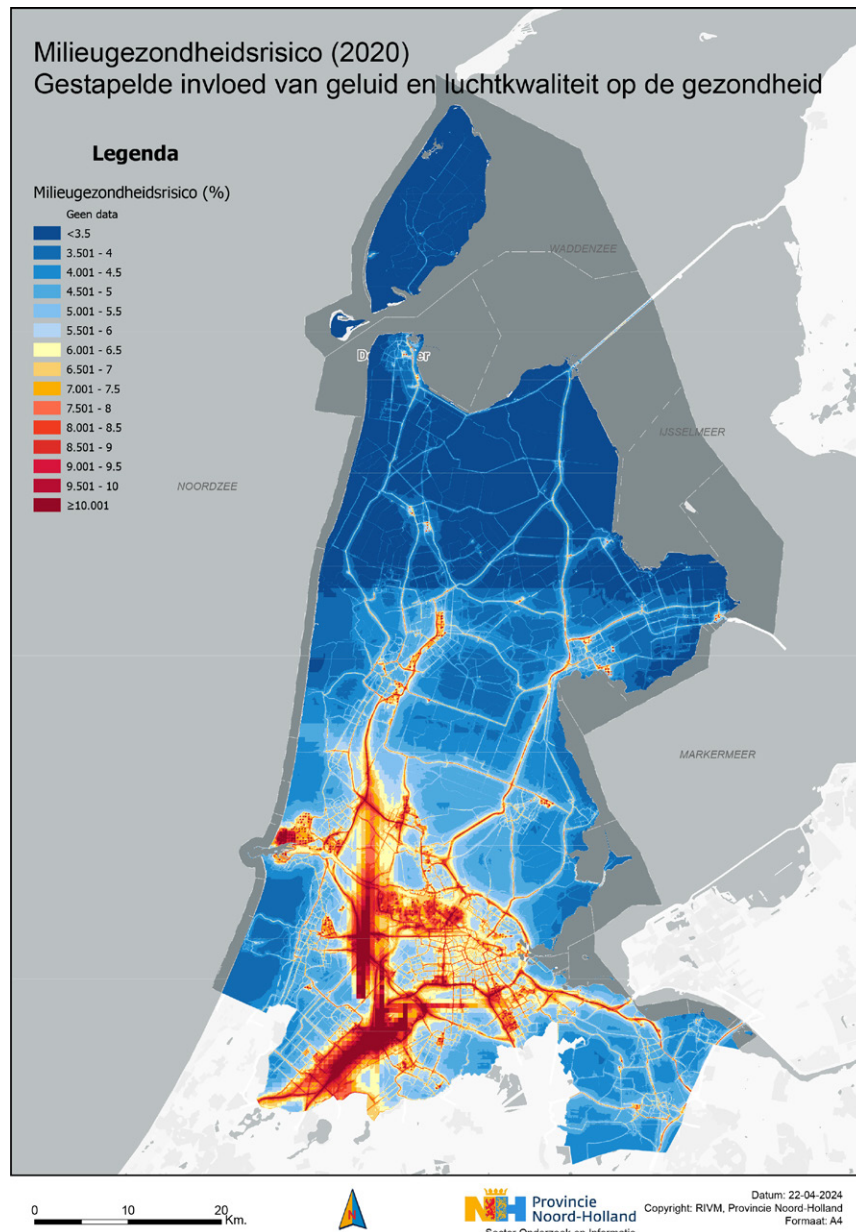
Zoals ook in de inleiding gezegd: de ruimtelijke opgaven stapelen zich op. Om alle maatschappelijke opgaven te verwezenlijken, hebben we ruim een kwart van het oppervlak van de provincie extra nodig¹⁰. Dat vraagt om het slim combineren van functies, het stellen van voorwaarden en het maken van scherpe keuzes.

Het zuidelijk deel van Noord-Holland is nu al één van de ongezondste regio's in Nederland (voor geluid en luchtkwaliteit)¹¹. Dat komt door de samenballing van industrie in het

⁹ Zo zijn er WHO-advieswaarden opgesteld voor concentratie van verontreinigende stoffen in de buitenlucht (2021) en voor geluid (2018).

¹⁰ In het concept Ruimtelijk Voorstel is een berekening opgenomen die uitkomt op 27%.

¹¹ Zie de landelijke kaart met milieugezondheidsrisico's, Atlas Leefomgeving.

Afbeelding 2: Milieugezondheidsrisico's voor luchtkwaliteit en geluid (Bron: RIVM. Bewerking: PNH).

Noordzeekanaalgebied, de aanwezigheid van Schiphol en een dicht netwerk van (snel) wegen en vaarwegen. Het is bovendien een dichtbevolkt gebied. Juist in dit deel van de provincie staan we voor de opgave om de meeste nieuwe woningen te realiseren (191.000 nieuwe woningen voor 2030) én willen we ook de bestaande ruimte voor bedrijven en industrie behouden.

Kortom: in een bestaand landschap waarin de leefomgeving nu al enorm onder druk staat, staan de provincie, gemeenten en het Rijk voor de taak om een bijna onmogelijke ruimtelijke puzzel te leggen. Hierbij worden milieunormen gehanteerd die de gezondheid niet garanderen. In Noord-Holland kruipen met name wonen, industrie en infrastructuur steeds meer naar elkaar toe, met alle gevolgen van dien. Dit alles vraagt om meer aandacht voor gezondheid.

Hoe?

Op verschillende manieren kunnen we het belang van gezonde leefomgeving mede-bepalend laten zijn:

- We stappen af van de vanzelfsprekendheid dat de maximale ruimte die milieunormen bieden om een gebied te belasten wordt benut. Er kan bijvoorbeeld milieuruimte vrijkomen wanneer een vervuilend bedrijf schoner gaat werken of op een bepaalde locatie verdwijnt. Er is dan minder uitstoot van schadelijke stoffen en zo ontstaat wat we in jargon noemen: 'milieuruimte': er is ruimte voor een nieuwe activiteit die uitstoot met zich meebrengt. In zo'n geval kan het een goede keuze zijn om de vrijgekomen milieuruimte niet opnieuw te benutten door weer meer bedrijvigheid toe te staan, meer wegen aan te leggen, meer woningen te bouwen of windmolens te plaatsen, maar ten goede te laten komen aan de leefomgeving. Daarmee wordt de leefomgeving dus iets schoner.
- We gaan formuleren wanneer sprake is van een provinciaal belang voor een gezonde leefomgeving. Dit geeft ons namelijk richting wanneer we, bij ruimtelijke ontwikkelingen, het maximaal benutten van de beschikbare milieuruimte ter discussie willen stellen. Bij het volgende uitgangspunt geven we een nadere toelichting hoe we het begrip 'provinciaal belang' gaan uitwerken.
- We blijven aansturen op een verbetering van wet- en regelgeving en vragen we concreet aan het Rijk en de EU om ervoor te zorgen dat gezondheid meer wordt meegewogen in het opstellen van normen. En dat er normen komen voor cumulatie en piekbelasting. We blijven ons inzetten op het verzamelen van kennis en data over de kwaliteit van de leefomgeving. Dit doen we onder andere door ons provinciaal luchtmeetnet, eNoses en geluidsmetingen. We delen de resultaten hiervan met gemeenten en andere belanghebbenden.

4 Vanuit onze ambities voor een gezonde leefomgeving, nemen we als provincie een actievere rol in bij de inrichting en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving.

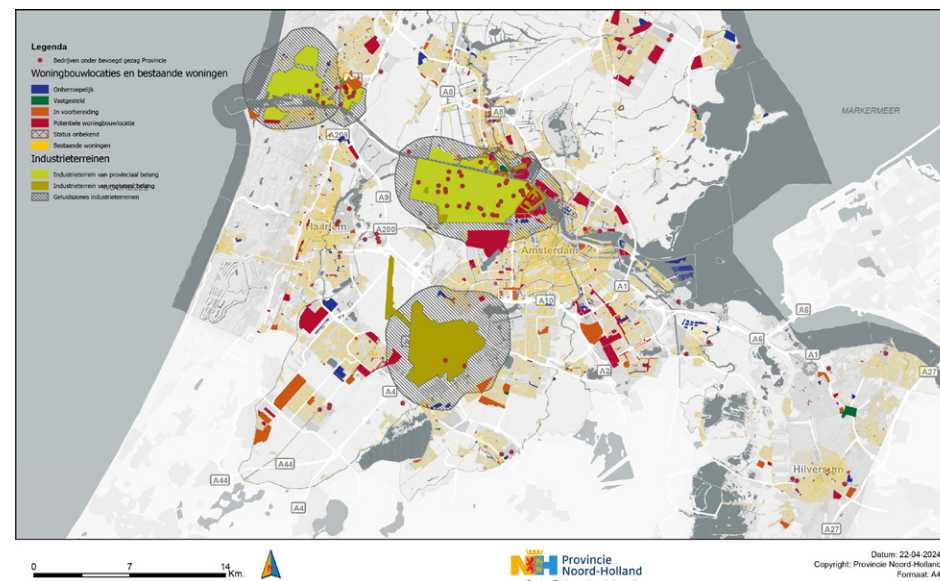
Met de komst van de Omgevingswet en vanuit onze ambities voor een gezonde leefomgeving is er alle reden om een actievere rol te spelen bij de inrichting en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Een gezonde leefomgeving dreigt het anders te verliezen van andere belangen¹². Neemt de provincie deze verantwoordelijkheid niet, dan blijft de gezondheid van bewoners op een aantal locaties onder druk staan, neemt de kwaliteit van de leefomgeving op een aantal locaties af en komen er nieuwe probleemlocaties bij.

Zoals gezegd: het concept Ruimtelijk Voorstel doet een essentiële aanzet om gezondheid zwaarder te laten wegen bij het nemen van ruimtelijke beslissingen. In de verdere uitwerking hiervan wordt duidelijk wat dit betekent voor het realiseren van andere maatschappelijke opgaven en wat dit vraagt van andere overheden en betrokken partijen en van de provincie.

Hoe?

De provincie kan alleen een actievere rol spelen in de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving als we weten in welke situaties we 'naar voren moeten treden', vanuit welke rol en met welk instrumentarium. Dit kan ook betrekking hebben op ons eigen beleid. Op deze manier wordt onze (nieuwe) rol helder en ook voorspelbaar voor andere partijen. In de volgende situaties kunnen wij ons voorstellen dat we een stap naar voren zetten bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen:

- Wanneer provinciale belangen in het gedrang komen, zoals het realiseren van onze eigen ambities op gezonde leefomgeving, het nakomen van onze wettelijke verplichtingen, en het vervullen van onze rol als bevoegd gezag. Dit kan bijvoorbeeld spelen in gebieden waar de Industrierterreinen van Provinciaal Belang (IPB), bedrijven waar de provincie bevoegd gezag voor is, huidige woningen en toekomstige woningen dicht op elkaar komen, zie Afbeelding 3 voor een beeld hiervan.
- Wanneer er gemeentegrens-overschrijdende effecten optreden door bronnen waar wij bevoegd gezag voor zijn. Bijvoorbeeld op het gebied van externe veiligheid, geur of geluid.

Afbeelding 3: Ligging bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag, Industrierterreinen van Provinciaal en Regionaal Belang, Geluidszones, en huidige en toekomstige woningbouw (uitsnede van zuiden van de provincie).

Daarnaast blijven we werken aan het verkrijgen van meer inzicht in de gezonde leefomgeving, via onderzoek en monitoring, *samen* met gemeenten en andere partners. Een actievere rol kan betekenen dat we plaatsnemen aan omgevingstafels die worden opgericht onder de Omgevingswet. Ook is het denkbaar dat we een specifieke opdracht (een zogeheten instructieregel) opstellen in onze Omgevingsverordening of meer reactief reageren door het indienen van zienswijzen op plannen van een gemeente. Of dat we een reactieve interventie geven of beroep instellen tegen een omgevingsplan van een gemeente.

Wat betekent dit voor gemeenten?

De consequentie van onze inzet is dat wij gemeenten actiever aansporen om bij het maken van hun ruimtelijke plannen zorg te dragen voor een gezonde leefomgeving. Dit betekent onder meer:

- Dat gemeenten zelf beleid moeten maken voor hun (soms nieuwe) milieutaken;
- Dat zij dit beleid integraal gaan beschouwen in relatie tot een gezonde leefomgeving en dit verwerken in hun omgevingsplannen;
- Gemeenten dit beleid opstellen in samenhang met aangrenzende gemeenten (harmonisatie van beleid) en provinciale belangen;
- Dat gemeenten verantwoordelijkheid nemen voor mogelijk gemeentegrens-overschrijdende effecten en waar nodig hier beleid voor opstellen.

¹² Zie ook de oproep van de Gezondheidsraad uit 2022, Kansen voor gezondheidswinst in omgevingsbeleid.

Tot slot

Tot slot

De Startnotitie Gezonde Leefomgeving is het beginpunt van verdere beleidsontwikkeling. Wij hebben uitgangspunten geformuleerd en toegelicht waarvan wij vinden dat ze het meest recht doen aan de problematiek, onze rol en verantwoordelijkheden en de invloed die we kunnen uitoefenen vanuit onze bevoegdheid en instrumenten.

Beleidsontwikkeling vindt plaats binnen de kaders van de Omgevingswet en het Participatiebeleid van de provincie Noord-Holland. Het is ook van belang om hierbij de beleidscyclus te betrekken. Bij de beleidsontwikkeling vinden we het eveneens belangrijk om te laten zien hoe de richting die wij kiezen raakt aan andere provinciale opgaven en provinciale inzet die een relatie heeft met een gezonde leefomgeving, zoals fietsroutes, openbaar vervoer, natuurontwikkeling, het Provinciaal Programma Landelijk Gebied en de luchtvaart.

De wijze waarop we beleid ontwikkelen, zullen we vormgeven in een plan van aanpak. Dit plan van aanpak wordt na het zomerreces van 2024 vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Hierin wordt duidelijk op welke wijze we participatie vormgeven. De Statencommissie Participatie krijgt hierbij een adviserende rol. We realiseren ons dat de druk op de belangen van partijen in Noord-Holland toeneemt, wat ons extra motiveert om deze partijen de gelegenheid te geven om hun belangen kenbaar te maken.

Kortom: vanuit deze startnotitie gaan we aan de slag. Het blijft ons doel dat dat de provincie Noord-Holland een prettige plek blijft om te wonen, werken, ondernemen en te recreëren!

Informatieblad Gezonde Leefomgeving

Mei 2024

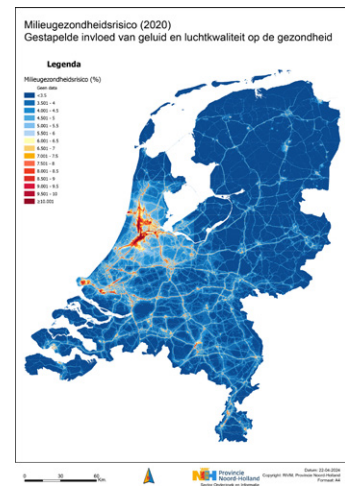
Doelstelling van dit informatieblad:

- Het bieden van de meest recente en relevante wetenschappelijk inzichten over gezonde leefomgeving en de rol verantwoordelijkheid.
- Een wetenschappelijke onderbouwing geven om het belang van een gezonde leefomgeving te agenderen.
- Bouwen aan een gemeenschappelijk feitelijk referentiekader.

Wat is er aan de hand? Stand van zaken van het inzicht in gezonde leefomgeving

Milieugerelateerde ziektelast en belang van een gezonde leefomgeving - RIVM

Onderzoek laat zien dat milieufactoren in een leefomgeving een grote invloed hebben op de gezondheid van omwonenden. Luchtverontreiniging levert de grootste bijdrage aan de milieugerelateerde ziektelast, gevolgd door geluid. De hoogste milieugerelateerde ziektelast treedt op in de Randstad, vooral in de grote steden. Vooral de cumulatieve milieugerelateerde ziektelast (het gecombineerde effect van afzonderlijke omgevingsfactoren) kan lokaal een groot probleem zijn. Zie Afbeelding 4, voor een beeld van de

Afbeelding 4: Milieugezondheidsrisico's voor luchtkwaliteit en geluid (Bron: RIVM. Bewerking: PNH).

gestapelde milieugezondheidsrisico's van luchtkwaliteit en geluidshinder.

Impact van luchtkwaliteit op gezondheid - Gezondheidsraad

De Gezondheidsraad geeft in een advies uit 2018 aan dat luchtverontreiniging een belangrijke bijdrage levert aan ziekte en sterfte. Na roken, behoort luchtverontreiniging tot één van de belangrijkste risicofactoren, in dezelfde orde van grootte als overgewicht en weinig lichamelijke activiteit. De lucht is een stuk schoner geworden, maar er is nog aanzienlijke gezondheidswinst te behalen. De Gezondheidsraad adviseert de (rijks)overheid dan ook om hiernaar te handelen. Mede naar aanleiding van het advies van de Gezondheidsraad is in 2020 het **Schone lucht akkoord** (SLA) opgesteld tussen het Rijk, alle provincies en tientallen gemeenten. Het SLA is een

bestuurlijk akkoord, dat loopt tot 2030 en richt zich op een betere luchtkwaliteit en een afname van gezondheidsschade door luchtverontreiniging. Zie Afbeelding 5, met een overzicht van de doelen uit het SLA. [Gezondheidswinst door schonere lucht | Advies | Gezondheidsraad](#)

Afbeelding 5: Overzicht van doelen uit het SLA.

Impact ultrafijnstof op gezondheid - RIVM

RIVM heeft onderzocht wat het effect is van ultrafijnstof (UFS) op de gezondheid van omwonenden rondom Schiphol. De conclusies zijn dat blootstelling aan UFS van vliegtuigen rond Schiphol mogelijk kan leiden tot nadelige effecten op het hart- en vaatstelsel en de ontwikkeling van het ongeboren kind. Bestaande aandoeningen aan de luchtwegen kunnen door korte blootstelling tijdelijk verergeren. Inmiddels is het RIVM ook gestart met het structureel meten van UFS in een landelijk meetprogramma. Nederland is hiermee het eerste land in Europa dat dit doet. Zie ook de studie naar: [gezondheidseffecten van ultrafijn stof van vliegverkeer rond Schiphol](#). Ook in de IJmondregio heeft het RIVM in het verleden gekeken naar de concentraties ultrafijnstof, zie: [Vragen en antwoorden ultrafijnstof in de IJmond | RIVM](#)

Impact van geluid op gezondheid

Verkeer dat rijdt over onze provinciale wegen kan hinder veroorzaken bij omwonenden. Deze hinder kan leiden tot gezondheidsschade, onder andere door stress en slaapverstoring. Als provincie stellen we geluidbelastingkaarten op. Via de volgende link is hier meer over te lezen: Geluidkaart 2021 provinciale wegen - Provincie Noord-Holland. Meer informatie over de relatie geluidsoverlast en gezondheid is te vinden via de website van GGD Kennemerland [Geluidsoverlast \(ggdleefomgeving.nl\)](https://www.ggdleefomgeving.nl)

Directe relatie uitstoot industrie en effect op gezondheid - RIVM

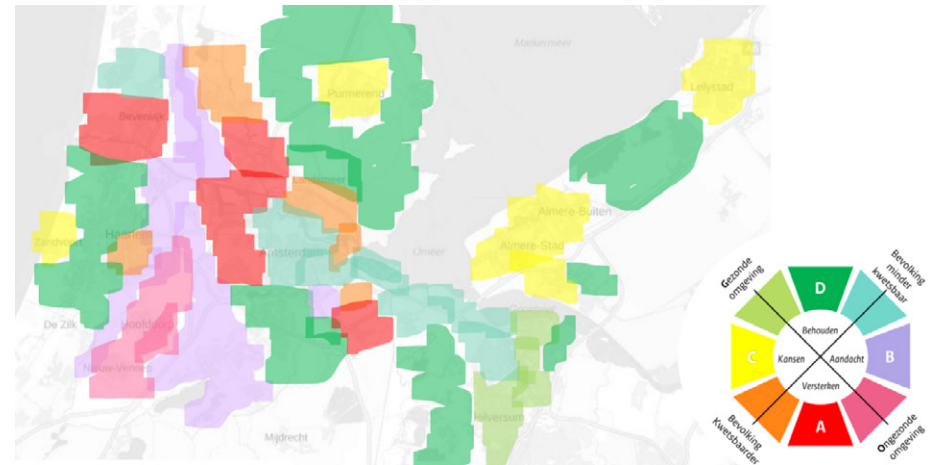
Recent (2023) is een directe relatie ("Proof of Concept") aangetoond tussen uitstoot van de industrie (in dit geval Tata Steel) en effect op gezondheid (van omwonenden in de IJmond). Dit onderzoek toont een opeenstapeling van effecten van zowel luchtverontreiniging, als hinder (geur, geluid, grof stof), als zeer zorgwekkende stoffen als zware metalen (lood) en PAKs (BaP). Zie ook: <https://www.rivm.nl/publicaties/bijdrage-van-tata-steel-nederland-aan-gezondheidsrisicos-van-omwonenden-en-kwaliteit>

Gezondheid rondom staalindustrie - Expertgroep Gezondheid IJmond

De Expertgroep bevestigt de observaties van het RIVM over de gezondheidsimpact van de staalindustrie op omwonenden in de IJmond, en dat luchtkwaliteit en hinder van geur, geluid en stof daarbij belangrijke veroorzakers zijn van gezondheidsschade. Daarbij geeft het advies van de Expertgroep aan dat de gezondheidsimpact een onderschatting is. Vanwege de historische belasting van zeer zorgwekkende stoffen, de cumulatie van blootstelling en hinder, en dat niet alle stoffen zijn meegenomen in de impactstudie van het RIVM. Ook stipt het advies een aantal punten aan die meer aandacht verdienen in het beoordelen van impact op de gezondheid, omdat zij een grotere impact hebben dan waar we rekening mee houden: ultrafijnstof, geluid en dioxines. <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-e7575070cdb7d501d3e92f097d3obe86d8d6b8c5/pdf>

Impact van milieueffecten op gezondheid in metropoolregio - RIVM

Deze verkennende analyse van het RIVM geeft een blik op de huidige situatie van leefomgeving en gezondheid in de MRA, als ook in relatie tot de verstedelijkingsplannen. Het RIVM heeft deze analyse uitgevoerd met behulp van experts van het RIVM en betrokken GGD-en, provincies en gemeenten op basis van beschikbare data en trends. De studie geeft aan wat gezondere en ongezondere gebieden zijn in de metropoolregio. Zie Afbeelding 6 voor een beeld van de deze gebieden. Meer informatie is beschikbaar via de volgende link: [Blik op leefomgeving en gezondheid voor de verstedelijkingsstrategie Metropoolregio Amsterdam vanuit beschikbare data en trends. | RIVM](#)

Afbeelding 6: Schets Gezondheid en leefomgeving MRA (Bron: RIVM, 2021, Eindverslag Verstedelijkking Metropoolregio Amsterdam en Gezondheid).

Impact van milieueffecten op gezondheid in Noord-Holland Noord – RIVM

Ook buiten de metropoolregio zijn er milieueffecten op de gezondheid. Net als in de MRA-regio gaan we in Noord-Holland Noord een verkennende analyse uitvoeren naar de huidige situatie van leefomgeving en gezondheid. De verkregen inzichten moeten een basis vormen om gezonde leefomgeving als gelijkwaardig aspect mee te nemen bij ruimtelijke afwegingen in Noord-Holland Noord.

Infographic over luchtverontreiniging - EU (2024)

De EU heeft onlangs een infographic gepresenteerd over luchtverontreiniging in de EU. De infographic is gemaakt vanwege de voorgenomen aanscherping van de EU-richtlijn voor luchtkwaliteit. Het geeft een beeld over bronnen, gevaarlijkste componenten, (lichamelijke) effecten en gevolgen van luchtverontreiniging binnen de EU en ook een overzicht van steden met de hoogste blootstelling. Voor meer informatie zie [Luchtverontreiniging in de EU: feiten en cijfers - Consilium \(europa.eu\)](https://www.consilium.europa.eu/en/policies/air-quality/)

Wat is van invloed? Waardoor is de leefomgeving niet gezond?

Normen zijn onvoldoende gebaseerd op gezondheid - Gezondheidsraad

In 2016 al adviseerde de Gezondheidsraad om gezondheid mee te wegen in omgevingsbeleid. Dit om de ziektelast veroorzaakt door milieufactoren verder terug te dringen. Daarvoor is het nodig om in de regelgeving striktere normen op te nemen, die gebaseerd zijn op gezondheidskundige advieswaarden. Zie: [Meewegen van gezondheid in omgevingsbeleid | Advies | Gezondheidsraad](#)

Gezondheid delft onderspit te midden van andere opgaven - Gezondheidsraad

De leefomgeving heeft grote invloed op de gezondheid van mensen. De overheid streeft naar een gezonde leefomgeving, maar moet in omgevingsbeleid ook veel andere doelen meewegen. In de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en het Nationaal Milieubeleidskader (NMK) zijn die andere doelen vaak concreter geformuleerd – met harde einddoelen en tussendoelen. Daardoor dreigt gezondheid ondergeschikt te raken. Zie: [Kansen voor gezondheidswinst in omgevingsbeleid | Milieu | Gezondheidsraad](#)

Kwaliteit van de ruimtelijke ordening, onvoldoende spreiding van de voorzieningen - PBL

De gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden mensen in Nederland zijn groot en hardnekkig. Binnen het beleid op gezondheidsverschillen is er nog te weinig aandacht voor voldoende woningaanbod op de juiste plek en onvoldoende spreiding van voorzieningen. Zie: [Gezondheidsachterstanden: kijk ook eens naar de ruimtelijke uitsortering van mensen en voorzieningen | Planbureau voor de Leefomgeving \(pbl.nl\)](#)

Ook bij wonen, onderwijs en arbeid focus op gezondheid – SER

De SER roept het komende kabinet op om snel werk te maken van gezondheidsbevordering en sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen.

De SER adviseert het beleid vooral te richten op het wegnemen van maatschappelijke oorzaken van gezondheidsrisico's en op het verbeteren van de gezondheid van iedereen, met extra aandacht voor mensen in een kwetsbare positie. Zie: <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2023/gezond-opgroeien-wonen-werken.pdf?la=nl&hash=C3BD4880AC77850E52916A58B8739AB5>

Wat kunnen we doen om de leefomgeving gezonder te maken?

Gezonde leefomgeving concreter maken - Gezondheidsraad

Vaak wordt in de praktijk alleen uitgegaan van wat wettelijk is toegestaan. Het doel van gezondheidsbescherming kan daardoor buiten beeld raken. Bij de toepassing van normen om de blootstelling aan schadelijke stoffen te beperken kan de overheid duidelijker sturen op gezondheidswinst. De Gezondheidsraad adviseert daarom om een afwegingskader te ontwikkelen, waarmee gezondheid expliciet en op gelijkwaardig niveau kan worden afgewogen tegen andere omgevingsdoelen. Zie: [Kansen voor gezondheidswinst in omgevingsbeleid | Milieu | Gezondheidsraad](#)

De normen baseren op gezondheid, meer gebruik van U&H instrumentarium, meer kennis, en beter luisteren - OVV

De Onderzoeksraad voor Veiligheid heeft onderzoek gedaan naar de wijze waarop burgers in Nederland worden beschermd tegen de risico's van soms jarenlange industriële uitstoot. Blootstelling aan industriële stoffen kan schade veroorzaken aan de gezondheid. De OvV concludeert dat de gezondheid van omwonenden van industrie betere bescherming verdient door bedrijven, lokale overheden en omgevingsdiensten. Lokale overheden en omgevingsdiensten gebruiken niet alle beschikbare middelen om de uitstoot van de industrie te verminderen en bedrijven te houden aan bestaande normen en regelgeving. Ook toetsen zij gezondheidsrisico's niet systematisch en hebben niet altijd een compleet beeld van de uitstoot. Zie: [Industrie en Omwonenden - ovv \(onderzoeksraad.nl\)](#)

Informatieblad Omgevingswet

Mei 2024

Doelstelling van dit informatieblad

Dit informatieblad is opgesteld als bijlage bij de Startnotitie Gezonde Leefomgeving. En is bedoeld om overzicht te geven van:

- verantwoordelijkheden en mogelijkheden die de Omgevingswet biedt om een gezonde leefomgeving te beschermen en te verbeteren;
- wijze waarop de relatie tussen provincie en gemeenten onder de Omgevingswet vorm kan krijgen.

Wat regelt de Omgevingswet?

De Omgevingswet is de wet die alles regelt voor de ruimte waarin we wonen, werken en ontspannen: de leefomgeving. Om ervoor te zorgen dat onze leefomgeving een gezonde, veilige en prettig leefbare plek is, hebben we in Nederland veel regels gemaakt. Die regels gaan onder andere over hoe we omgaan met natuur, milieu, bouwen en wonen. In de Omgevingswet worden ook oude wetten gebundeld en vereenvoudigd. De wet is op 1 januari 2024 in werking getreden en geldt voor alle overheden, bedrijven en inwoners.

Verantwoordelijkheden van de Omgevingswet

De Omgevingswet heeft als doel, met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, het in onderlinge samenhang:

1. bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, ook vanwege de intrinsieke waarde van de natuur; en
2. het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Hierbij is van belang dat de fysieke leefomgeving op een samenhangende wijze wordt bestuurd, zowel door de provincie als ook door gemeenten, waterschappen en het Rijk. Dit betekent dat de verschillende overheden zo veel mogelijk integraal kijken naar thema's als bijvoorbeeld energie, duurzaamheid, woningbouw, mobiliteit, landelijk gebied en gezondheid. Bij het maken van keuzes in de fysieke leefomgeving moeten de verschillende overheden, meer dan voorheen, rekening houden met het belang van het beschermen van de gezondheid. Hierdoor kan gezondheid als specifiek belang eerder een plek krijgen in de ruimtelijke afweging en daarmee een meer sturende rol innemen. Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn, onder andere vanuit de gedachte 'decentraal, tenzij' veel milieutaken overgegaan naar de gemeenten. De meeste taken

zijn overgegaan vanuit het Rijk naar de gemeenten, en een beperkter aantal vanuit de provincie. De belangrijke (milieu)taken die van het Rijk naar gemeenten zijn overgegaan staan in de zogenaamde bruidsschat. Het gaat hier onder andere om regels op het gebied van geur, geluid en bodembeheer.

Leidende principes van de Omgevingswet

De Omgevingswet heeft een aantal leidende principes, waarvan de drie belangrijkste hieronder zijn weergegeven:

- *Vertrouwen*
Vertrouwen is de basis bij de Omgevingswet: vertrouwen van de overheid in inwoners en bedrijven en vice versa, en vertrouwen tussen overheden onderling
- *Maatwerk*
De Omgevingswet biedt overheden meer keuzeruimte om doelen voor de leefomgeving te bereiken en gaat hierbij uit van het principe 'decentraal, tenzij'. Dit betekent dat de taken en bevoegdheden in principe door gemeenten en waterschappen worden uitgevoerd. Hierdoor kan beter gekeken worden naar plaatselijke wensen en omstandigheden, en kunnen oplossingen op maat worden geboden. De Provincie is bevoegd als sprake is van een provinciaal belang en deze niet op een doelmatige en doeltreffende wijze door het gemeente/waterschapsbestuur kan worden behartigd of als de wet dit bepaalt
- *Participatie*
De Omgevingswet biedt inwoners, bedrijven en medeoverheden meer ruimte om mee te denken over plannen en projecten in de fysieke leefomgeving. Dit gebeurt in de vorm van participatie. Voor meer informatie zie [Maak kennis met de Omgevingswet | Informatiepunt Leefomgeving \(iplo.nl\)](#).

Welke mogelijkheden biedt de Omgevingswet om te werken aan een gezonde leefomgeving?

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet, onderzoeken verschillende overheden welke mogelijkheden deze nieuwe wet biedt om bij te dragen aan een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. Onder andere de provincie Noord-Holland en de provincie Noord-Brabant hebben het bureau KokxDeVoogd gevraagd om hen hierover te adviseren.

Adviesdocument Nota Uitvoering en Handhaving 2024- KokxDeVoogd (2024)

In opdracht van de provincie Noord-Holland onderzocht het onderzoeksbureau KokxDeVoogd welke mogelijkheden de Omgevingswet biedt om bij te dragen aan een gezonde en veilige fysieke leefomgeving. Hierbij is met name gekeken naar wat de provincie moet doen en ook wat de provincie kan doen. In deze laatste categorie gaat het dus om

politieke keuzes. Uit het advies blijkt dat de provincie, binnen de reikwijdte van de huidige wet- en regelgeving, ruimte heeft om eigen beleid op te stellen. Op basis van dit eigen beleid kan vervolgens maatwerk worden geleverd in bepaalde situaties en bij concrete gevallen. Met name de volgende onderdelen zijn volgens het advies interessant om nader uit te werken 1. Scherper Vergunnen, 2. Actualisatie vergunningen en 3. Prioritering bij toezicht en handhaving. De Omgevingswet draagt de provincie verder op om U&H-beleid op te stellen in een of meerdere documenten en dit ook met elkaar onderling te verbinden¹³.

Gezondheid en de Omgevingswet- Advies KokxDeVoogd (2024)

In opdracht van de provincie Noord-Brabant onderzocht KokxDeVoogd welke instrumenten uit de Omgevingswet het best inzetbaar zijn om bij te dragen aan een gezonde leefomgeving. In het rapport is een top-3 van instrumenten opgenomen voor beschermen en bevorderen van gezondheid in de fysieke leefomgeving. Dit zijn: de Omgevingsvisie (actualiseer de omgevingsvisie zodat gezondheid hier een prominentere rol in krijgt), een Omgevingsprogramma (met hierin opgenomen een concrete uitwerking van de ambities en doelstellingen voor gezondheid) en de Omgevingsverordening (het stellen van regels om daadkracht te borgen in realisatie van gezondheidsbeleid). Meer informatie is in te zien via deze link: [Onderzoek Gezondheid en de Omgevingswet - Provincie Noord-Brabant](#).

Afbeelding 7: Beleidscyclus onder de Omgevingswet.

Bovengenoemde instrumenten (Omgevingsvisie, programma en de Omgevingsverordening) zijn belangrijke schakels in de beleidscyclus. In deze beleidscyclus zijn de instrumenten van de Omgevingswet verankerd. En deze cyclus geeft een overzicht van de mogelijke instrumenten die bestuursorganen in de verschillende fase van de cyclus tot hun beschikking hebben. De verschillende beleids- en uitvoeringsdocumenten kennen daarmee een afhankelijkheid van elkaar en moeten op elkaar zijn afgestemd. Zie ook figuur in Afbeelding 7.

Hoe regel je als één overheid afstemming tussen provincie en gemeenten?

De Omgevingswet vereist dat de verschillende overheden (Rijk, provincies, gemeenten) samenwerken als waren zij één overheid. Dit betekent dat bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving, de verschillende overheden (vroeg)tijdig afstemmen over de inzet van hun instrumenten. Het uitgangspunt hierbij is het subsidiariteitsbeginsel, waarbij de provincie zich terughoudend opstelt, zoals ook opgenomen in onze omgevingsvisie: lokaal wat kan, regionaal wat moet. Op 21 december 2023 is een brief van de provincie verstuurd aan gemeenten met hierin inzicht in de gevolgen voor samenwerking met inwerkingtreding van de Omgevingswet (Zie brief met kenmerk 2155077/2167607).

Het principe van één overheid betekent dat de verschillende overheden verplicht zijn te onderzoeken of bij het inzetten van hun instrumenten de taken en bevoegdheden van andere overheden worden geraakt. Als dit het geval is, dan is de betreffende overheid verplicht tot afstemming met de andere overheden.

Om goed gevolg te kunnen geven aan de vereisten van de Omgevingswet is het van belang dat de provincie zo vroeg mogelijk betrokken wordt bij gemeentelijke visievorming en de opstartfase van Omgevingsplannen. Hierdoor is het mogelijk om (vroeg)tijdig visies en belangen op elkaar af te stemmen. Ook gelet op de transities die de komende jaren zullen plaatsvinden, is het belangrijk dat de provincie op tijd wordt betrokken bij de verschillende gemeentelijke omgevingsvisies. Zo kan de provincie zorgen voor doorwerking van de principes van de provinciale Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening in de gemeentelijke visievorming, en hoeven niet achteraf gemeentelijke plannen te worden getoetst of corrigerende instrumenten als de reactieve interventie in te worden zetten. Deze manier van samenwerken is in de geest van de Omgevingswet.

In de brief worden consequenties inzichtelijk gemaakt voor de werkprocessen, te weten de wijze waarop de provincie voornemens is inbreng te leveren op de gemeentelijke omgevingsvisie en de omgevingsplannen; het verkennen van initiatieven aan de gemeentelijke omgevingstafel en advies met instemming. De Omgevingswet regelt welke overheid bevoegd gezag is. Zoals eerder al aangegeven, is een aantal milieutaken met de inwerkingtreding van de wet overgedragen aan gemeenten. De provincie heeft de bevoegdheid om invloed uit te oefenen op gemeentelijk beleid (bijvoorbeeld via instructieregels in de Omgevingsverordening) of zelf beleid te maken indien zij daar noodzaak toe ziet. Vanuit gezonde leefomgeving is het niet ondenkbaar dat de provincie in het kader van beleidsontwikkeling zal overwegen om gemeenten instructies te geven, harmonisatie van beleid na te streven of dat het concrete maatregelen opneemt in een programma. Te denken valt aan gemeentegrensoverschrijdende kwesties, zoals externe veiligheid en geur.

13 Zie Omgevingsbesluit artikelen 13.5 t/m 13.7.

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland
 Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
 Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie

Provincie Noord-Holland
 Directie Beleid | Sector Gezonde Leefomgeving en Klimaat

Fotografie

P.1 Michiel Wijnbergh | Martijn Beekman
 P.2 Martijn Beekman | Elmer van der Marel
 P.4 Bas Beentjes
 P.6 Elmer van der Marel | Bas Beentjes
 P.12 Annoesjka Brohm
 P.19 Michiel Wijnbergh | Martijn Beekman

Grafische verzorging

The Creative Hub - Canon

Haarlem, mei 2024

